

METODINĖS REKOMENDACIJOS MOKYTOJUI

Pamokos tema: *BALYS SRUOGA. ŠEIMOS IR KULTŪROS ŽIDINYS KAUNE*

Virtuali pamoka papildo lietuvių kalbos ir literatūros pamokas, skirtas Balio Sruogos kūrybos analizei.

Medžiaga skirta naudoti dirbant su 12 (IV gimnazijos) klasės mokiniais (vidurinis ugdymas). Gali būti naudojama pamokos metu, savarankiškam ar namų darbui.

Pamoka skirta pristatyti sudėtingą Balio Sruogos asmenybę ir atskleisti jo likimo tragizmą. Balys Sruoga (1896-1947) – aukštųjų idealistinių polėkių ir dramatiško likimo menininkas, tiesiogiai susidūręs su XX a. totalitarizmo košmaru, patyręs ir fašistinės žmonių naikinimo technologijas, ir sovietinio komunistinio režimo brutalumą.

Balys Sruoga – įvairiapusiško talento kūrėjas: poetas, dramaturgas, prozininkas, literatūros ir teatro kritikas, literatūros istorikas, tautosakos tyrinėtojas. Tai aukštųjų idealistinių polėkių ir dramatiško likimo menininkas, taip pat filosofijos mokslų daktaras ir profesorius, tiesiogiai susidūręs su XX a. totalitarizmo košmaru, patyręs ir fašistinės žmonių naikinimo technologijas, ir sovietinio komunistinio režimo brutalumą. B. Sruoga gimė 1896 m. vasario 2 d. Lietuvoje, Biržų apskrityje. Mokėsi Panevėžio realinėje gimnazijoje. Literatūrą studijavo Maskvos universitete (1916), studijas tęsė Miuncheno universitete (1921), kur studijavo slavistiką, teatro ir meno istorijas. Ten 1924 m. apgynė disertaciją iš lietuvių tautosakos ir gavo filosofijos daktaro laipsnį. Kauno universiteto Humanitarinių Mokslų fakultete dėstė rusų literatūrą, pasaulinio teatro kursą, įsteigė Teatro seminara ir akademinę dramos studija. 1939 m. kartu su Humanitarinių mokslų fakultetu persikėlė į Vilnių, kur tęsė universitetinį darbą. 1943 m. B. Sruoga buvo suimtas ir kartu su kitais nacistų režimui nepaklusniais lietuvių intelektualais išvežtas į Štuthofio koncentracijos stovyklą prie Dancigo. 1945 m. jis grįžo į Lietuvą, kur vėl dėstė Vilniaus universitete. Grįžęs neberado savo šeimos, kuri buvo pasitraukusi į Vakarus. Studijuodamas Maskvoje B. Sruoga domėjosi teatru, dalyvavo lietuviškuose vaidinimuose. Lietuvių poeto Jurgio Baltrušaičio literatūriniame salone bendravo su rusų simbolistais Viacheslav Ivanov, Andrei Bely, Valery Briusov, Konstantin Balmont. Jų kūryba Sruogai padarė didelę įtaką, paklojo pamatus jo modernistinei poetikai, turinčiai moderniojo romantizmo, simbolizmo ir impresionizmo bruožų. (Regimantas Tamošaitis)

Pamokos uždavinys: supažindinti su Balio Sruogos svarbiausiais gyvenimo etapais; apibendrinti ryškiausias jo charakterio bruožus ir išsiaiškinti, kaip jie lėmė rašytojo likimą ir atsiskleidė kūryboje.

Pamokos medžiaga orientuota ugdyti gebėjimus:

- *analizuoti grožinio kūrinio turinį, raišką, kontekstą bei jų sąsajas; kūrinį vertinti, lyginti su kitais kūriniais, aptariant panašumus ir skirtumus; aptarti, kaip kūrinio raiškos priemonėmis sukuriama jo prasmė; atskleisti kūrinio originalumą ir stiliaus individualumą lyginant su kitais to paties žanro arba to paties laikotarpio kūriniais;*
- *analizuoti, kaip kūrinuose atsispindi kultūrinis, istorinis kontekstas ir kaip kūriniai veikė visuomenės kultūros raidą; paaiškinti, kuo jie reikšmingi Lietuvos kultūrai;*
- *ugdyti gebėjimą gebėti rašyti skirtingų žanrų (straipsnis, dienoraštis, autobiografija, laiškas, interviu, gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas, recenzija, anotacija ir kt.) tekstus, panaudojant kalbos galimybes autentiškai patirčiai išreikšti.*

PAMOKOS EIGA:

1. Skelbiame uždavinį (1 min.): supažindinti su Balio Sruogos svarbiausiais gyvenimo etapais; apibendrinti ryškiausius jo charakterio bruožus ir išsiaiškinti, kaip jie lėmė rašytojo likimą ir atsiskleidė kūryboje.

Remdamiesi virtualios pamokos medžiaga ir savo žiniomis išsiaiškinsime

- koks žmogus buvo Balys Sruoga;
- kaip jo charakterio savybės nulėmė likimą ir kūrybos savitumą.

2. Sužadinimas (4 min.)

Iškeliami trys su kasdieniniu rašytojo gyvenimu susiję klausimai, į kuriuos atsakymą mokinys ras analizuodamas muziejaus sukomponuota medžiaga:

Koks teatro elementas aptinkamas Sruogų namų interjere?

Kokia Balio Sruogos veiklos sritis ilgainiui pavadinta „sruogizmu“?

Kokia bendra tema sieja Balio Sruogos ir Vandos Sruogienės veiklą?

3. I veikla (10 min.)

- *mokiniai analizuoja pateiktą tekstą ir nuotraukas iš Balio ir Vandos Sruogų muziejaus ekspozicijos.*

4. II veikla (19 min.)

Peržiūrėję filmo ištrauką (5 min.) ir remdamiesi žiniomis apie rašytojo gyvenimą, grupėse (arba individualiai) atliks nurodytas užduotis (5-8 min.) :

- *Apie ką filmo ištrauka, kaip joje atsiskleidžia situacijos absurdiškumas ?*
- *Kokie rašytojo, profesoriaus charakterio bruožai išryškėja matytoje situacijoje?*
- *Ką turėtume pamatyti, ko nieks nematė? (siejame su rašytojo gyvenimo faktais, anksčiau aptartais charakterio bruožais, santykiu su šeimos nariais)*

Vertinimas ir įsivertinimas (5 min.): mokiniai atlieka pasitikrinimo testo užduotis.

5. Refleksija (3 min.)

6. Namų darbo skyrimas (2 min.)

7. Pamokos apibendrinimas (1 min.).

Namų darbams galima paskirti teksto analizės užduotį.

Popiet – naujas mūsų galvelių surašymas. Šį kartą – pats svarbiausias, pats rimčiausias.

Surašinėja įstaiga, vadinama Arbeitseinsatz – į darbus paskirstymo įstaiga. Vardas, pavardė, bobutės mirimo metai. Svarbiausia gi: kokį darbą moki dirbti? Čia – ypatingai svarbus klausimas, lemtingas katorgininko buičiai, sprendžias: gyventi jam ar mirti.

Kurpiai, siuvėjai, staliai, dailidės, kalviai, šaltkalviai, monteriai, elektrikai, stikliai, mechanikai, mūrininkai, tinkuotojai, barzdaskučiai ir kitokie amatininkai profesionalai gauna darbą dažniausiai pagal savo specialybę, beveik visuomet pastogėj. Iš pat pradžios jie atsiduria privilegijuotoj padėty. Jie gali pradėti šiaip taip verstis, kol pripras lagery. O apsipratę – gauna pašalinių darbų ir pajamų, darosi lagerio aristokratai.

Mūsų tarpe atsirado du ar trys buhalteriai – jie veikiai buvo pareikalauti į lengvą darbą pastogėje. Atsirado vienas ekonomistas, kainų kalkuliatorius, – ir tam neblogai išėjo: gana greitai gavo vietą raštinėje, kurioje vertėsi anekdotų pasakojimu. Gydytojas, vidaus ligų profesorius – tiktai po penkių savaičių buvo pareikalautas į ligoninę kalinių gydyti. O visi kiti inteligentai – teisininkai, kunigai, profesoriai, literatai, gamtos mokslininkai, gimnazijų direktoriai, inžinieriai, ekonomistai – ko jie visi gali būti verti koncentracijos lagerio požiūriu?

Mano mielas bičiulis Jonas, bambizas nuo Biržų, pasisakė mokąs gerą alų daryti. Samagonas jam taip pat neblogai išeinąs...

Nusijuokė valdžios atstovai, išgirdę tokią specialybę. Į bendrą lapą nieko neįrašė, bet vis dėlto ją pažymėjo – atskiroje privačioje knygutėje. Ilgainiui mano bičiulio gabumai buvo valdžios vyrų plačiai panaudoti – ir tai išėjo jam į sveikatą.

– O tu ką moki dirbti? – klausia manęs darbo skirstytojas.

Sruoga B., *Dievų miškas*, Lietuvių literatūros skaitiniai XI klasei, d. II, 1996, p. 289.

1. Įrodykite, kad pasakojimas daugiabalsis (įvairių stilių).
2. Įrodykite, kad įprastinė vertybių sistema lageryje apsiverčia „aukštyn kojom“ (prisiminkite, kokiomis vertybėmis rašytojas vadovavosi gyvenime).
3. Interpretuokite pirmąjį ištraukos sakinį.
4. Kokios informacijos gaunate iš šios ištraukos?
5. Apibūdinkite pasakotoją (siekite su B. Sruogos gyvenimu ir jo charakterio savitumu, vertybėmis)
6. Kaip kinta erdvė ir laikas?
7. Kokia ištraukos nuotaika?
8. Nurodykite kūrinio, iš kurio paimta ši ištrauka, žanrą. Pateikite argumentų.